

Tulevaisuuden oppimateriaalit

Kielikampus tarttuu vuosittain ajankohtaisiin kielenoppimisen ja -opettamisen aiheisiin järjestämällä yleisölle avoimia seminaareja. Tämänvuotisen tapahtuman aiheena olivat kielten oppimateriaalit.

Jyväskylän yliopiston Kielikampus järjesti 15.3.2012 suuren oppimateriaalikeskustelun, jossa eri tahojen edustajat pohtivat yhdessä perusasteen ja toisen asteen äidinkielen, vieraiden kielten ja suomi toisena kielenä -oppiaineen materiaalien nykytilannetta ja kehittämishaasteita. Mukana oli opettajia, oppikirjantekijöitä, kielen ja oppimisen tutkijoita sekä isompien ja pienempien kustantajien, Jyväskylän kaupungin, Opetushallituksen, Lukiolaisten Liiton ja YLE:n edustajia. Kaikki saivat osallistua keskusteluun ja äänestää tilaisuudessa esitetyistä väitteistä interaktiivisella äänestyslaitteistolla. Päivän tavoitteena oli herättää ajatuksia ja aloittaa keskustelu siitä, miten yhteistyö oppimateriaalien kehittämiseksi pitäisi aloittaa.

Tilaisuuden avasivat Jyväskylän yliopiston kielikeskuksen johtaja **Peppi Taalas** ja opettajankoulutuslaitoksen lehtori **Eija Aalto**, jotka korostivat aiheen ajankohtaisuutta nostamalla esiin kysymyksiä siitä, pysyykö Suomen op-

pikirjakeskeinen opetuskuulttuuri yhteiskunnallisten ja koulumaailman muutosten perässä, miten oppiminen säilyy merkityksellisenä oppimisympäristön monipuolistuessa ja mikä on verkkomateriaalin tulevaisuus.

Alustuksessaan oppimisen muutoksista Arcadan ammattikorkeakoulun kehittämispäällikkö **Tore Ståhl** kertoi nuorten sähköistyvästä mediamaailmasta. Hän esitti oppimateriaalintekijöille koulun auktoriteettisuhteiden muutoksesta kumpuavan haasteen tarjota oppilaille kiinnostusta herättäviä oppimistehtäviä.

Ei seminaaria ilman paneelikeskustelua

Kielikeskuksen kehittämispäällikkö **Mikko Jäkälän** vetämässä paneelikeskustelussa paneuduttiin monelta kannalta oppimateriaalien kehittämisen ajankohtaisiin kysymyksiin. Paneeliin osallistuivat **Jorma Kauppinen** Opetushallituksesta, oppikirjailija, äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori **Anne-Maria Mikkola** Helsingin normaalilyseosta, Lukiolaisten Liiton ry:n Keski-Suomen piirin puheenjohtaja **Jaako Palvaila**, Otavan kustannuspäällikkö **Selja Saarialho**, projektipäällikkö **Tarja Tuomainen** Jyväskylän kaupungin opetuspalvelusta sekä Muuramen lukion ranskan ja ruotsin kielen lehtori **Heli Vuorela**.

Panelistien mielestä hyvä oppimateriaali on aktivoivaa, taitoja kehittävää, joustavaa, monipuolista, oppijalähtöistä ja innostavaa. Kaikki paneeliin osallistujat olivat yksimielisiä siitä, että vaikka oppikirjat eivät katoaisi, siirtyvät opetusmateriaalit yhä enenevässä määrin sähköiseen muotoon. Yleisöpuheenvuorossa korostettiin, että tämä ei tarkoita sitä, että sähköinen materiaali tulisi halvemmaksi tehdä ja käyttää kuin oppikirjat. Pelkkä välineen vaihtaminen ei takaa laatua, sillä myös sähköistä materiaalia on kehitettävä osallistavaksi, vuorovaikutusta tukevaksi ja erilaiset oppijat ja oppimistavat huomioon ottavaksi. Sähköisten oppimateriaalien etuihin kuuluu panelistien näkemysten mukaan sisältöjen päivittämisen joustavuus ja nopeus.

v Paneelikeskustelun osallistujat pohtivat, millaista on hyvä oppimateriaali. Sähköisten materiaalien etuna he pitivät sisältöjen päivittämisen joustavuutta ja nopeutta.

Opetushallituksen edustaja **Jorma Kauppinen** ei pitänyt todennäköisenä, että Opetushallitus alkaisi uudestaan valvoa oppimateriaalien laatua, vaikka yleisön joukosta ajatukselle löytyikin kannatusta. Yleisön enemmistön mielestä päävastuu materiaalien laadukkuudesta on opettajilla ja opettajat ovat materiaalien kehittämisessä avainasemassa, koska he tuntevat oppilaittensa tarpeet. Toisaalta yleisöpuheenvuoroissa tuli myös esille, että kouluelämän muutoksessa opettajien työmäärä on lisääntynyt, mistä seuraaviin ongelmiin voisi etsiä ratkaisua opettajien yhteistyöstä. Opettajan rooli korostui myös siinä tärkeässä huomiossa, että pedagogiikka ei ole materiaalissa itsessään vaan tavassa, jolla sitä käytetään.

Paneelin opiskelijaedustajan mielestä oppikirjojen tehtävissä olisi parantamisen varaa. Lisäksi hän toivoi, että oppikirjojen aiheet ja kieli olisivat käytännönläheisiä ja vuorovaikutuksellisia. Opiskelijan ja opettajaneelistin ajatukset olivat samansuuntaisia siinä, että kummankaan mielestä opettajien ei tarvitse kosiskella oppilaita tavoittelemalla keinotekoisesti nuorten mediaympäristöjä. Nuoret eivät välttämättä halua tehdä koulussa samoja asioita kuin vapaa-ajallaan. Paneelin opettajaedustajan mielestä oppikirjalla voi olla myös rauhoittava vaikutus oppimistilanteessa.

Monialaista yhteistyötä tarvitaan

Suurin osa yleisöstä oli äänestyksen perusteella sitä mieltä, että nykyiset oppikirjat eivät perustu uusimpaan pedagogiseen ajatteluun. Pedagogisesti laadukkaiden oppimateriaalien aikaansaamiseksi tarvitaan eri osapuolten yhteistyötä. Yhteisesti todettiin, että hyvä oppikirja syntyy tiimeissä, joissa hyödynnetään erilaisten asiantuntijoiden osaamista.

Loppukeskustelussa nostettiin esiin yliopiston, erityisesti opettajankoulutuksen ja kielentutkimuksen rooli oppimateriaalien kehittämisessä. Esillä oli yliopistoväen merkitys täydennyskouluttajina, tekijäryhmän jäsenenä sekä oppimateriaalitutkijoina. Pohdittiin myös mahdollisuutta, että opiskelijat voisivat osallistua oppikirjantekijäryhmiin mielipiteineen.

KOMMENTTI:

Oppimateriaalien tilanne ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisessa kieltenopetuksessa opettaja tekee usein oppimateriaaleja itse, jotta sanaston ja tehtävien alakohtaisuus toteutuu riittävässä määrin. Eri aloille kohdennettuja oppikirjoja ei ole tarjolla samalla tavalla kuin yleissivistävällä puolella.

Tunteja on vähän, joten työelämässä tarvittavaa kieltä on harjoiteltava heti alusta alkaen, mikä motivoi opiskelijaa panostamaan kieltenopiskeluun. Tehtävien on oltava toiminnallisia, ja niitä opettaja voi tehdä esimerkiksi Smartboardille. Suullinen osaaminen on työelämässä luonnollisesti tärkeää. Opetuksen tukena moni käyttää nykyään Facebookia ja blogeja, joihin opiskelijat voivat tuottaa materiaalia itse.

Eri alojen lyhyet, työelämän tilanteisiin liittyvät videot olisivat tervetullut lisä ammatilliseen kieltenopetukseen.

TIINA HALONEN ja KATJA KOKKARINEN, Keudan ammattiopisto

Yleisöpuheenvuorossakin esitettiin, että oppilaat voisivat olla myös oppimateriaalien tuottajia eivätkä pelkästään kuluttajia.

Pääjohtaja Jorma Kauppinen mielestä oppimateriaalien kehittämisen taustalla pitäisi olla myös laajempi ajatus siitä, mitä yleissivistys on. Tarvitaan keskustelua ja tutkimusten valaisemia näkemyksiä siitä, millaiset tiedot, taidot ja valmiudet ovat tulevaisuudessa tärkeitä.

Miten tästä eteenpäin?

Viihdyttävän ja ajatuksia herättävän teatteriesityksen jälkeen uusia tuulia ja erilaisia toimintamalleja esittelivät äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori **Helena Saaristo**, projektitutkija **Juha Jalkanen** ja YLE:n palvelupäällikkö **Tanja Iikkanen**. Yleisö vakuutettiin siitä, että nuoria puhuttelevaa ja oppilaita osallistavaa opetusta voi olla myös ilman valmista oppimateriaalia. Uuden tekniikan käyttö voi lisätä tulevaisuuden luokahuoneissa mahdollisuuksia sisällön yhteisölliseen rakentamiseen. Tanja Iikkanen kysyi, millaisilla oppimateriaaleilla parvi-älyisen mobiili- ja internetsukupolven motivaatiotasoa saataisiin pidettyä korkealla. Avainsanoja hänen mielestään ovat räätälöinti, personointi, saavutettavuus, jakaminen, paikasta riippumattomuus ja suosittelu.

Tilaisuuden lopuksi suomen kielen professori **Minna-Riitta Luukka** koki yhteen päivän antia ja yleisöltä tullutta palautetta. Hän kysyi, pitäisikö oppimateriaalien avulla antaa tilaa eri oppiaineiden integraatiolle ja lähentää äidinkielen ja muiden kielten opetusta. Molemmat ajatukset saivat yleisöltä kannatusta. Luukka totesi, että 1600-luvulla eläneen oppikirjantekijän Comeniuksen ajatukset hyvästä oppimateriaalista ovat edelleen hämmästyttävän ajankohtaisia. Comenius muun muassa ehdotti kuvituksen hyödyntämistä opetusmateriaaleissa ja sanomalehtien opetuskäyttöä sekä korosti opetuksen ja oppimisen interaktiivisuutta.

Loppukeskustelussa kommentoitiin sitä, miten vaikeaa opettajien on päästä osallistumaan oman työnsä kehittämisen kannalta tärkeisiin keskustelu- ja koulutustilaisuuksiin kuntien kiristyvässä taloustilanteessa. Täydennyskoulutukselta odotetaan eväitä siihen, miten opettaja voi astua rohkeasti mutta kriittisesti nykypäivän mediaviidakkoon.

EMESE MÁTYÁS ja **KRISTIINA SKINNARI**
Emese Mátyás on Kielikampuksen tutkimuskoordinaattori ja Kristiina Skinnari Soveltavan kielen tutkimuksen keskuksen projektitutkija. Tilaisuus on katsottavissa Kielikampuksen nettisivuilla osoitteessa <http://kielikampus.jyu.fi/>. Kielikampus on Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen, kielikeskuksen, Soveltavan kielen tutkimuksen keskuksen ja opettajankoulutuslaitoksen yhteishanke.